

Na koru na balustradi desna slika predstavlja čudež s splašenimi konji. Na desni pa veli im kamnom sedi mož, gladko obrit v rdečkasti suknji in plavem plašču. Levo s čepico v r. kah naslanja na skalo, z desno pa drži goreče srce. Na skali ob njem je kronogram: Cor et VICTOR fœ Laborem Dei parat offert Franc Illousche. Cerkev podolžna stavba, kupola z laterno nad prezbiterijem, plitva viseča kupola nad glavnim prostorom, oprta ob straneh ob dve polkupoli (na sev. in jugu) in dveh vsločenih tonah na vsh. in zap., med korom in prezbiterijem. Kor je zopet polkupola. Deloma sorodna prostorna kompozicija kot v Ponikvah in v Grobljah. Slike predstavljajo: v prezbit. v laterni Bog oče in Bog sin z Marijo v nebesih. V kupoli čudeže Marije s Sladke gore in 4 svetnike. V pendantivih beg v Egipt, rojstvo, oznanenje in Brezmadežna. V polkupolah str. prostorov čudeži sladkogorske. Prav tako v vbočenih tonah. V glavni kupoli Marija v glori, scene iz življenja Marije in alegorije v pendantivih. Na balustradi kora ~~xxxxxxx~~ slika župnika in slikarja in en čudež. Nad korom muzic, angeli in 2 čudeža. Kompozicija kupole, silne figure ~~xxx~~, vse natrpano po sameznosti, izredna. Vmes vpleteni dečki, kar deloma spominja na Groblje. ⁱⁱ ~~Arasni~~ oltar in prižnica (3 oltarji) in dve spovednici s figuro M. Magdalene in sv. Petra.

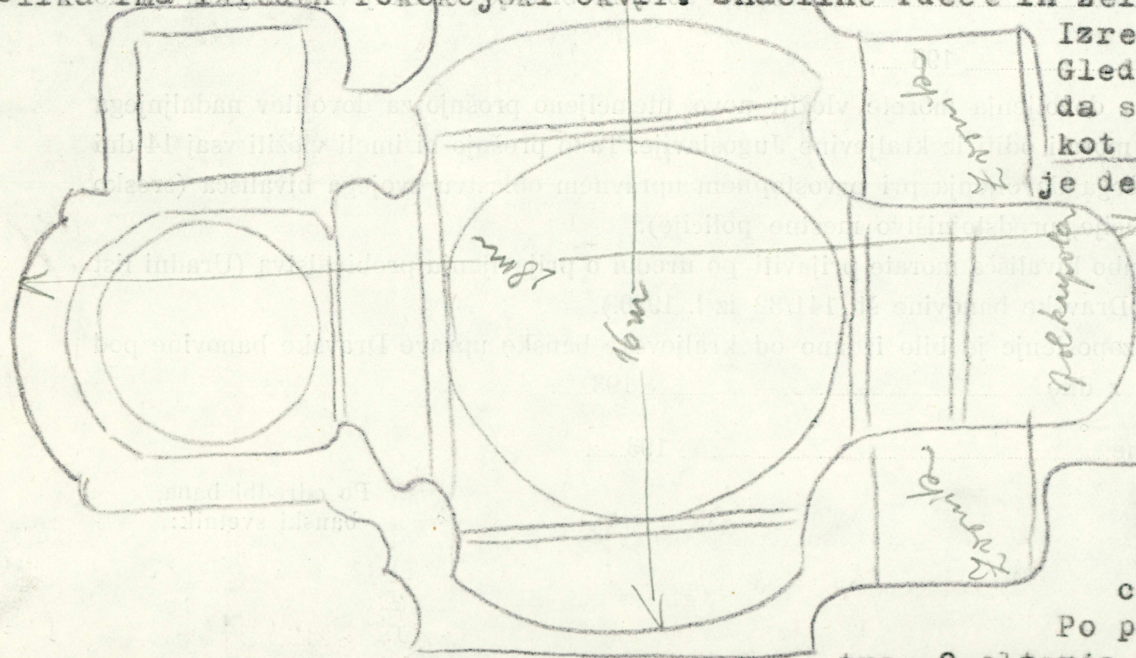
Stele, LXXXI, 14.8.1927, str. 3-5

Slika nasproti prižnice: Vsi svetniki. Na kolesu sv. Katarine je podpis: Ant. Zebeij pinx. 1761.

Izredna kompozicija vizij nebes z družbo vseh svetnikov na oblakih. V ospredju levo skupina svetih devic, sedečih s sv. Cecilijo, Astarino, Barbaro, Nežo, Marjeto v ospredju. Diagonalen presledek od desne proti levi v globino deli toskupino od skupine moških svetnikov s papežem, sv. Karlom Borom. in nešteti moškimi svetniki. V sredi se pol v ozadju vidi rumena skupina sedečih svetnikov v presledku med oblaki, slikana rumeno v rumeno. Nad tem zgoraj sv. Trojica z zemeljsko kroglo. Levo od nje skupina sedečih svetnikov s sv. Petrom in Pavlom na čelu. In še druga nekoliko bolj v ozadje eksponirana skupina.

Desno kleči spredaj M.B. in zastopniki stare zaveze, torej levo nova zaveza. Zgoraj okrog sv. Trojice skupina angelov.

Slika ima izreden rokokojski okvir. Značilne rdeče in zelene prosojne sence.

Izredno dobro ohranjena. Glede kipov zanimivo, da se v matrikah imenuje kot boter v letih, ko se je delalo v cerkvi kipar Mersil (glej študijo Sokliča v ZUZ.)

Izredno bogati rokokojski oltarji, 5. prižnica, orgle, dve spovednici.

Delo ni enotno, v glavnem istega podmovanja, ki je precej slikovito.

Po parih se mogoče smatra: 2 oltarja v zadnjih kapelah.

2 oltarja ob slavoloku, ki jima je blizu prižnica in vel. oltar kot posebnost zase, enaki sta spovednici-

Stavbarsko redke primer skoraj infinitesimal-
ne prelivajočega se v samih krivulj razvijajo
čega se stila.

Bogata Borrominijevska fasada s 6 kipi.
Precej gibanja tudi v obokih.

Zapisek v arhivu: 1860 so Fantoni iz
Gemone in Angelo Zoratti iz Vidma in
Francesco Gurizatti, očistili freske,
pozlatili kapitele, marmorirali stene.

Stele, CXVII, 12.9.1946, st.
79-82.

Božični praznik v ladji

Čerkev ima 5 lišnih oltarjev. Prižnica je na desni strani, kakor tudi
zakristija, nad katero je oratorij. Gl. oltar stoji pod kupolo, ki je
poslikana s čudeži. Sprednja dva str. oltarja sta Andrejev in Edrtin,
Zadnja dva: Franč. Seraf. Dominik. Oltarji so hvalevredno delo.

enako tudi prižnica. Lepi sta tudi obe spovednici

*Slav. por. 1899
celar. fil. 77, 25*

Fara, posvečena MB in dulci monte. Božja pot.

Skoraj sever-jug orientirana cerkev stoji na Sladki gori v n. v. 301 m.

Viri in literatura: Josip Regali: Ilovšek Franc, Človenec 25. V. 1930; Konservatorska poročila ZUZ 8, 18; Farna kronika; Stane Mikuž: Franc Jelo v-šek, inavguralna disertacija;

Cerkev sestavljajo: ladja s trikrat konkavno iztopajočo fasado, kateri sta ob strani prizidana 2 prizmatična zvonika, izza njih ladja konkavno iztopa, se ravno nadaljuje, nato pa konkavno prehaja v enako visoki prezbiterij, ki se apsidalno zaključuje ter ima na zapadu prizidano nadstropno zakristijo. Strehe so sedlaste z 2 strešastima (ladje in obeh kril), nato precej nižja prezbiterijevam, ki je zvonasta z laterno in čebulasto pločevinasto streho ter zakristijska strešasta. Vse strehe so škrljjeve, zvonikovi sta čebulasto-laternasti-čebulasti, pločevinasti.

Zunanjščina: je izredno slikovita in gotovo ena najlepših na Štajerskem. Fasada: njen prednji konkavni del členijo na oglih slopi, noseči bogato profilirano ogredje, nad katerim se dviga atika, nošena od ogalnih slopov, profiliranega ogredja in trikotnega čela. Ob atiki se tvorita wxx 2 mogočni voluti. V osrednjem delu je kamenit zavesasti portal, nad njim pa ppk okno, členjeno in maltasto bordirano. Bordura tvori nad oknom nekako profilirano karniso. V atiki je velika ppk niša, obdana s členjenim maltastim okvirjem. Obe stranski konkavni stranici imata v pritličju zavesasti okni, nad njim pa enaki okni kot v osrednji stranici.

Zvonika imata zaoblene ogale, v višini ladje bogat pasasti zidec in na vrhu profiliran raven venčni zidec. V njunih stranskih stranicah sta pp portala,

nad zidcema v zunanjih stenah pp lini (po 2), nato številčnici, še više v vseh 4 stenah ppk zvonove line s členjenimi maltastimi robovi in obeski spodaj.

Vso cerkev obdaja kamenit podstavek, medtem ko je fabion konkaven in so stene nerazčlenjene. Ladja ima v vseh konkavah ppk okna v bogato členjenih okvirih z obeski pod karnisami, v obeh severnih pa tudi pp portala. Pódolžnici imata majhni okrogli okenci, ki dovajata svetlobo stranskima altarjema. Prezbitერიj ima enaki okni kot ladja v vzhodni steni ter v apsičalnem zaključku. Nerazčlenjeno laterno zaključuje profiliran fabion, razsvetljujejo pa 4 ppk okna.

Zakristija ima 2 + 2 okni v vzhodni steni, okroglo lino in pp okno v južni steni ter pp ~~portal~~ portal v severni.

Vsi ogali stavbe so zaobljeni, stavba je sivo-krem tonirana, noseči deli so beli. Fasado krasi kipi: na vrhu atike je MB z otrokom, ob strani 2 kerub, pod njó je v atični niši Marjeta z zmajem na profiliranem podstavku, na obeh volutah pa Jernej in Florijan. Kamenite plastike iz peščenca so iz časa nastanka cerkve, to je ca 1754. Zvonike zaključujejo križi, laterno pa pločevinasta Sladkogorska MB v soncu. Vse vratnice so še originalne, ena ko tuždi okenske kovane mreže.

Severozapadni stolp je še od prejšnje cerkve sv. Marjete. Segal je do spodnjega roba urnega kazališča. Njegova zvonica je visoka in križno obokana ter ima zazidana okna v južni steni.

Cerkev je bila na zunajščini obnovljena l. 1854, zvonikove strehe popravljene l. 1877, večja popravila so bila še 1910, 1936 in po zadnji vojni.

Notranjščina: Tlak je črno-bel, marmornat, v prezbitერიju dvignjen za 2 stopnici in belo-marmornat. Ta tlak je izdelal l. 1888. Jožef Weber iz Celja. Pred pevsko emporo je ppv vhod v grobnico. Zidana pevska empóra počiva na

2 slopih in 3 kapastih obokih ter je na fasadi vzvalovljena. Ograja je polna. Ob strani stojita, kot sem že dejal, zvonika, v katera vodita 2 preprosta pp portala. V desnem so upognjene stopnice na pevsko emporo, v levem polžaste stopnice v sam zvonik.

Ladjina prostornina je podolžen prostor s plitvo kaloto, prezbiterijeva z laternasto kupolo. Osrednji prostor se odpira na stran z 2 polkupolama, proti slavoloku s sferično kapo, proti empori z kapo, empora sama pa še ima svojo polkupolo. Prostorna kompozicija je v bistvu enaka oni v Ponikvi, Rogatcu, Dramljah itd. Stene členijo bogati, duplirani slopi, vsi povezani z oprogami: 1 par je emporinemu delu, 2 para nosita osrednji prostor, 1 par, ki je nekoliko močnejši, pa tvori slavolok ter prehaja v par poševnih slopov, ki skupaj z zadnjim parom nosita prezbiterijevo laternastokupolo. Prezbitrij se zaključuje potlačeno apsidalno, enako kot ladjini krili in vhodna partija. Nosilci ~~xxx~~ osrednje kupole so posebno mogočni ter jih krasita pata pilastrov s kompozita-kapiteli, enako kot tudi vse ostale slope, razen prvega vhodnega para. Vse profilacije baz, ~~kata~~ zidcev so izredno bogate in fine. Iz prezbiterija vodi na desno pp portal z lepimi vratnicami, razdeljenimi v po 3 polja, reliefno okrašena z ornamentalno pojmovanimi rogovi izobilja s cvetjem in tulipanskimi rozetami. Zakristija ima belo-marmornat tlak in banjasti obok z 2 paroma križajočih se sosvodnic. Ppk marmornat lavabo je v pp okvirju in sorazmerno preprost. Iz zakristije vodi pp portal preko zavitih lesenih stopnic v oratorij, ki ima pod raven in ometan strop. Oratorija se odpira v prezbitrij z veliko, dvojino pdp lino, obdano z maltastim okvirjem, nad katerim se tvori trikotno, rahlo usločeno, profilirano čelo z veliko školjko v sredini. To čelo nosita ob strani 2 voluti, ki počivata na karniši dvojne line. Stene so rahlo vijoličasto tonirane, oboke pokrivajo freske. Notranjščina je izredno lepa, prostorno harmonišna in akustična ter spada med najlepše sakralne prostornine Slovenije. Freske

so bile očiščene l. 1861. od Tomaža Fantonija, l. 1948. nad emporo od Petra Železnika in l. 1959. od Izidorja Moleta v celi cerkvi.

Freske: So Jelovškovo drugo veliko naročilo za Sempetrom v Ljubljani, kjer je v zagonu mladosti ustvaril slovensko iluzionistično slikarstvo l. pol. 18. stol., medtem ko je na Sladki gori v 52. letu starosti, poln življenjskih izkušenj uresničil ideal srede stoletja, ideal, ki je slovensko baročno umetnost že vodil k drugim življenjskim prizadevanjem.

Prezbiterijeva kupola: kupola počiva na štirih pendativih ter jo ovija venčni videc, zgoraj zaključuje laterna, predrta s 4 svetlobnimi linami in zaključena s plitvim obokom. V pendativih se v razgibanih okvirjih 4 prizori iz Marijinega življenja. 1. Oznanjenje z napisom DULCIS VIRGO, 2. Jezusovo rojstvo s pastirjem in napisom: DULCIS VITA, 3. Marija z Jožefom in Jezuščkom; DULCIS MATER in 4. Brezmadežna z vencem na glavi, stoječa na oblakih z napisom: DULCIS SPES. Pod Brezmadežno pa sta Adam in Eva z jabolkom in kačo. V višino kupole raste iluzionistična zgradba, ki se s 4 podločji odpira v krajino. Med podločji se nahajajo ppk niše, vanje je slikat med razgibane arhitektonske detajle namestil 4 svetnike: Miklavža, Andreja, Marjeto in Moniko (Terezo).

V vzhodni-arkadi je v zraku Slg MB v vencu glavice. K njej se zaupno obračajo bolniki, zbrani na zemlji. Na levo stoji moški, in si z desnico podpira onemoglo levico. Za njim ženska zaupno sklepa roki, pred njim na levo se je obrnil k gledalcem bradat starec z rožnim vencem in 2 vrčema, za katerim se kaže otrok. Na desno pa leži napol razgaljen bolnik. Desno dviga žena v ljudski noši bolno dete, nad njo je žena v noši in se ozira v nebo. Spredaj stoji deklica z rožnim vencem v rokah in levo nje leži napol razgaljen bolnik. Pod Fantonijevo preslikavo je bila l. 1959. odkrita v sredini podobe gotška cerkev sv. Marjete, nad katero gorijo baklje.

V severni arkadi: je majhna podoba Slg MB. Spodaj na zemlji na desno leži na ležišču bradat bolnik, ki ga zanjim stoječ duhovnik obnaja. Ob vzglavju

je oseba s sklenjenimi rokami, ob vznožju sedi žena, ki je obrnila hrbet nebeški prikazni in si z levico podpira glavo. Pod ležiščem leži gov edo. Na levi strani se je zbralo več oseb: stoječa žena z otrokom v naročju, žena, ki slone spi in postava, ki je padla vznak preko podija. V ozadju se kaže podirajoče drevo, ob njem mrtva žena, moški, ki pada v znak in še eden moški z obvezanimi rokami.

V zapadni arkadi je na nebu prikazen Slg MB. Spodaj v krajini sedi na desni mati z otrokom v naročju, v sredi je v krajini upodobljena drveča reka s čolnom, v njem so 3 osebe. Ena izmed njih vesla, druga se nagiba vznak iz čolna. Na levo sedi v plašč zagrnjena oseba.

V južni arkadi je na nebu običajna prikazen, na zemlji na desni sedeči moški, razgalil si je nogo z veliko rano in jo kaže Mariji. Za njim kleči s sklenjenimi rokami žena. V sredi na podiju leži napol razgaljen bolnik, morda božjastnik. V ozadju ležita 2 bolna prašiča in se kaže naša cerkev v gradnji. V levi skupini je žena podoba matere, ki z desnico dviga utopljenod eklico, z levico pa kaže na prikazen. Ob njej na desni kleči obupana deklica, na levi pa bradat mož-slepec, z bergljami.

Na podolžnih ogredjih sede in se spreletavajo putti, ukvarjajoč se s petjem, godbo, učenjem itd. Na temenu laterne je Marija z BO, Kristom, Duhom in angeli, stene laterne pa so razčlenjene z balustrado, na kateri so ~~neke~~ cvetlične vaze in se mudita 2 angelčka.

Ladjska kupola: je brez laterne. Iluzionistični arhitektonski sistem je v tej kupoli zapleten in ga odlikuje pravi horror vacui. Slikar je ves ta pisani sistem postavil skoraj neposredno na slikarsko konstruktivno označene kupolne stranice, v katerih sredi je izoblikoval volutaste nastavke, v pendativih kupole pa nekake konsole.

Snovno je kupola posvečena Marijinemu češčenju. Na temenu je MB z otrokom v naročju, sedeča na oblakih, ki jih nosijo angeli. Obdaja jo venec muzicirajočih angelov. Nad vzhodno stranico je naslikal svečni prizor častitve

MB po 4 kontinentih. V krajini na vzvišenem podiju so se zbrali 4 zastopniki delov sveta. Na levi sedi na belcu, vzpetem na zadnje noge zastavonoša v oklepu, ob njem je pokleknil na desno koleno vitez v oklepu, - Evropa - in se s kretnjo pobožnosti in občudovanja ozrl k MB. Za njim se ^{po}klanja črnc - Afrika - v rokah drži korale, ob nogah mu počiva lev. Pod Evropo leži cesarska krona in mitra, zank obeh oblasti, na vrhu razgibane arhitekture pa sedi Atlant. Na desni strani ploščadi stoji v pozi češčenja Arabec - Azija - oblečen v bogato vzhodnjaško obleko z kadilnico v rokah, ob njem na desni jezdec na velblodu, spodaj velika bala blaga. Na levi v ozadju stoji Indijanec s perjanico na glavi - Amerika - s puščico in lokom v rokah, s pogledom uprtim v Marijo. Pri nogah mu leži aligator. Prav nad volutastim nastavkom v sredi sedita 2 razgaljena dečka. Eden od njiju drži v rokah rastlinico, drugi pa se prestrašeno stiska k njemu, kajti izpod cvetočega grma ob Azijin em blagu se izvija kača. Pod Evropo je naslikan dečko, ki sega preko nas avka po ptici, sedeči v gnezdu. Ves prizor z otpoki ima globlji simbolični pomen in predstavlja alegorijo pomladi. Na vsem prizorom v zraku goreče srce z Marijinim monogramom.

Po drzni slavoločni arhitekturi, ki je razčlenjena z balustrado, nas slikar povede k drugemu glavnemu prizoru Marijinega darovanja. Pod tem slavo lokom je razvit stranski prizor Marijine prve poti v tempel. Po stopniščih stopa Marija z razprostrtimi rokami. Spremljata jo Joahim in Ana. Pod prizorom sedi na konzoli ženska, ki predstavlja alegorijo modrosti. Glavni prizor nad severno stranjo kupole je posvečen Marijinemu darovanju. Tempeljska arhitektura je čudovita. V sredi prizora kleči velik duhoven, držeč v rokah dete. Na levo stoje osebe, ki mu pomagajo, na desno poklekne Marija, da bi prevzela otroka. Za njo stoji Jožef, držeč v rokah golobčka. Na volutastem nastavku stoji raženj, pod njim gori ogenj, ob njem na desni leži deček, ogrnjen s kožo, drugi prinaša drva. Na levi počiva bradat možki, ogrnjen s kr-

znom in si ob ognju greje roke. Za njim leže na tleh različni sadeži, krajina, kar jo spremlja prizor, je pobeljena s snegom in drevje je golo. Alegorija zime. V severozapadnem pendativu je kot stranski prizor: Marijina smrt. Marija je na ležišču, okleblj katerega so se zbrali apostoli. Peter kot duhovnik bere molitve in ji z desnico potiska v roke mrliško svečo. V ospredju drži neki apostol kotlič, nad njim kaže drugi na prikazen 2 angelov z vencem. Na konsoli sedi krilata žena s tančico preko obraza. Alegorija pravičnosti.

Glavni prizor zapadne kupolne stranice je posvečen Mariji Kraljici. Marija sedi na prestolu pred čudovito drzno iluzionistično arhitekturo. Odeta je v bogato razgiban plašč, v naročju ima Jezusa. Na desni stoji Jožef, tudi on oblečen v bogat, s hermelinom poшит plašč. Z desne je prihitel angel z živahnimi kretnjami desnice. Nad nastavkom je zopet živahno dogajanje. S hrbtom proti gledalcu sedi polrazgaljen Bakh s kozarcem v levici, desnico pa izteguje po grozdju, ki mu ga ponuja goli putto. Ob Bakhu sta panter in sod, na skalovju na desni zori vinska trta. Pod njo leze pa skali škorpion, na desni ob puttu pa je zbrano mnogovrstno sadje. Alegorija jeseni. V jugozapadnem pendativu je stranski prizor Epifanije. V sredi na zlatanih jasliah drži Marija blagoslavljaajočega otroka. Na desni so zbrani 3 kralji, ki se poklanjajo in drže v rokah darove. Na levi stoji, opiraje se na palico, Jožef. Ob vnožju jashi leži vol, nad arhitekturo v zraku plava zvezda modrih. Na konsoli sedi ženska in bere iz knjige, naslonjena na svetovno oblo, v rokah drži gorečo svečo. Alegorija vere.

Južna kupolna stranica: glavni prizor je Marijino obiskovanje. Na stopnišast i ploščadi sta se srečali nakako uto Marija in Ana in si pripovedujeta svoje skrivnosti. Z desne v ozadju prihaja pozdravljajoči Joahim. Na levi pred razkošnim vodnjakom sta zaposlena 2 služavnika. Na nastavku je alegorija poletja: snopje, osla z oselnikom in srp ležijo na tleh. Ob košarici s

češnjami sloni deček, par si jih je vtaknil za uho. Na desni sedi žena s sojem okoli glave, v rokah drži klasje in gorečo bakljo. V jugovzhodnem pendativu je vmesni prizor Marijine poroke. Pred mogočnim templjem stojita na levi Jožef, na desni Marija in si podajata roke. Za njima nekoliko višje stoji veliki duhoven s kretinjo blagoslavljanja. Na levih so gledalci in pomočniki. Na konsoli sedi alegorija zvestobe: upodobljena sta mladenič in mladenka z vencema na glavi. Podajata si desnici, dekletu objema z levo goloba, znak krotkosti. Od vratu do vratu jima je navezana vrstica, na kateri visi srce. Na levi zgoraj, stisnjena k arhitekturi, opazuje prizor deklica z vencem rož na glavi in šopkom v roki. Nad prizorom plava golob sv. Duha.

Severna kapela: v odprtini se na oblakih prikazuje med angeli Slg MB. V zapadnem podbočju je upodobljena skupina čudežev v zimski krajini. Tu, kot tudi na ostalih prizorih čudežev, so postave oblečene v onodobne noše. Na levi se žena preplašeno sklanja k otroku, ki leži pod sankami. Iz glave in ust mu teče kri. Zgoraj na skalini prestrašeno dviga roke deček ob pogledu na vznag padajočo deklico, ki ji je zdrsnilo na skali. (št. 199). Na desni najema žena s škafo vodo, izpodrsnilo ji je, škaf ji je ušel iz rok in ona bo strmoglavila v studenec. Vzhodno podbočje: na desni žena z otrokom v naročju (št. 154), poleg nje se ~~xxx~~ sklanja nad bolnimi otroki mati, nad njo se vrši čudež (št. 126). Krovec pada vznag s strehe. Na levi strani stoji možki za ležečim bolnikom in ga drži za roke. Za njim vidna moška glava.

Južna kapela: Zapadno pobočje: na desni na kamnu sedi starec, držeč v sklenjenih rokah molek. Kolena nog ima razgaljena z velikimi bulami (št. 129). Ob njem stoji žena z obvezanimi nogami, z bergljami, zaupno obračajoč se k Mariji (št. 56). Na levi leži na obrazu mladenič, njegova desnica je okrvavljena. Padel je z drevesa nad njim (št. 59). V krajini gori skupina skupina hiš, na strehi (št. 428). Vzhodno podbočje: na levi prizor s splašenim konjem. Jezdec leži na tleh, z glavo je udaril ob kamen in krvavi

(št. 359). Na desni poliva žena dekletce, ki leži onesveščeno na tleh (št. 96), v ozadju nesreča z otrokom v zibelki, okrašeni s pentagramom. Otrok je v nezavesti, ker ga povози voz (št. 427).

Prizori čudežev so tudi na slovoločnem obočnem pasu. Na severni strani je v razgibanem okvirju upodobljena sledeča skupina: na desni sedi na kamnu mati z otrokom v naročju (št. 432), levo je vidna postava s povešeno glavo, iz ust ji teče kri (št. 351). Nekoliko višje sedita 2 dečka, eden ima ranjeni nogi (št. 374), drugi pa si z levico kaže na oči. V ozadju je prinesla mati k Marijinemu oltarju otroka, ki ji poklanja berglje. V temenu pasu je v okvirju med angeli Božje oko. Na južni strani je zopet skupina čudežev. Upodobljena je soba, na levi v ozadju so odprta vrata in na nebu je prikazen Slg. MB. V ospredju na desni se nahaja škaf, v katerega je padel na obraz otrok. (405). Na levi drži mati otroku pred oči podoben SLG MB. Otrok je očividni izpregledal (397). Za mizo stoji mati in drži na njej otroka ter mu pomaga hoditi (400). Na steni je pribita podoba, ki predstavlja pobesnelega konja s ponesrečencem, ležečim na tleh. (344).

Večji obočni pas pred emporo: Na njem sta obširni skupini čudežev. Na severni strani je pod čudovito arhitekturo na prostem družina pri mizi. Mož, sedeč za mizo, se je nenadoma prijel za vrat, stoječa žena na levi in sedeča na desni prestrašeni govorita s kretnjami, le mož na desni pije iz majolike. Na levi nekoliko nižje sedi otrok, ob njem pes. Ob vznožju mize (št. 144). Na temenu pasu je v gloriji Marijin monogram. Na južni strani so zopet čudeži in sicer: ob stolpu ječi, kleči vojak z verigo v rokah (158). Ob njem leži žena, morda božjestnica (395). Na desni na postelji z baldahinom leži mladenič, pogled mu je zaupno uprt v Marijin monogram. (445). Čisto na desni kleči mpški in se zahvaljuje Mariji s sklenjenimi rokami. (421). Na desni steklenica z zdravilom. Segmentni podložni polji tega pasu krasita rokokojska okvirja s cvetno vazo v sredini in 2 putoma ob strani, ki držita cvetni vrvi.

Balustrada pevskega kora: v 3 rokokojskih okvirjih so upodobljeni: v desnem okvirju v krajini zbrana skupina bolnikov, na nebu Slg MB. Na skrajni levi dviga roko k MB žena z zavezanimi očmi. Pod njo na skali sedi možki, med nogami sekira, s katero se je vsekala v nogo, (55), na desni leži onemogla žena (162). Ob njej klati z dvignjenimi rokami mož v plemiški obleki (71). Poleg ljudi sta na sliki še 2 kravi, ena v ozadju ob ~~zadnji~~ (434), druga na skrajni desni (586). Srednji okvit kaže dovoljenje graškega gubernirja zazidavo cerkve. Vidna je dvorana, ki se odpira nazaj v pokrajino s Slg MB na nebu. Na desno v ozadju kleči župnik Mikec, pred njim je list s črkami v majuskuli M G J P L. Ob duhovniku na postamentu stebra je napis: QUOD PLORANS PETIT TRIBUIT MIHI VIRGO MARIA. Za župnikom stoji angel. On sprejema dovoljenje od gospoda, ki sedi za mizo. Zdraven sta še 2 moža, katerih eden kaže na odprto knjigo. Desni okvir vsebuje čudež človeka, ki je padel pod voz, poljskih sodov. Na desni je slikarjev avtoportret: sedi za skalo, viden do pasu, debelušast, zasukan 3/4 k gledalcu. Je golobrad, brez brk. V desni drži goreče srce, v levi čopič. Napis: COR & VICTORIAE LABOREM DEIPARAE OFFERT FRANC ILLOVSCHEG daje letnico 1752. Med okvirji se na balustradi vijejo naslikani venci rož. Obok pevskega kora je razdeljen na 3 polja. V sredini je v štirilistnem okvirju MB z otrokom v naročju, na stranskih v rokokojskih okvirjih po 2 putta, stresajoča rože. Obojni polji nad emporo krasi angeli, plavajoči na oblakih in igrajoči razne instrumente: orglje, violo, triangel, v temenu pozavno, na katere zastavi je v srčastem okvirju upodobljena Slg MB nad pokrajino s cerkvijo. Zgoraj in spodaj sta napisa v majuskuli CICDIMI in CCLDIIM, ki dajeta letnici 1753 in 1752. Ostali angeli imajo še fagot, flavto, tokala in cimbale. Cerkevne stene so temirane svetlo vijoličasto, okenska ostenja pa krasi školjkasta ornamentika v akantovih okvirjih.

V zakristiji je na stropu naslikana v okroglem medaljonu doprsna MB z otrokom sedeča na oblakih; v oratoriju pa v manjšem okroglem medaljonu doprsna MB.

Opisane freske so važne ne samo za slikarjevxx osebni razvoj, ampak za vslovensko umetnostno zgodovino v obdobju baroka, saj spadajo med njegove osrednje umetnostne stvaritve.

Oprava: Je izredno lepa in bogata, ter sijajono vkomponirana v prostor. Gotovo spada med najlepše oprave pri nas ter je posebno pomembna zaradi svojega ensemblskega učinka.

Glavni oltar je veliko delo. Ima baročno razgiban dvostopniščen suppedanij s kovano ograjo-obhajilno ~~miza~~ menzo. Široka lesena menza je konkavnega tlorisa ter okrašena z ovalnim poljem, v katerem so en relief podane 3 ženske alegorije: vere, upanja in ljubezni. Podstavek, ki je tlorisno razgiban, je nekoliko širši od menze ter tvori potlačena obhodna loka, katerih temeni krasita školjkasti konsoli. Podstavek, ~~maxakhsmaxlaksyxkaterixntemenix~~ ~~krasitaxškoljksxtixkknwzix~~ ki je tlorisno razgiban, je nekoliko širši od menze ter tvori potlačena obhodna loka, katerih temeni krasita školjkasti konsoli. Podstavek krasi z rokajsko školjkovino bordirani medaljoni, izpolnjeni z mrežo. Tabernakelj, katerega vratca krasi kelih, trta in klajsje, spremlja pa na 3 školjke obešena draperija, tvori na strani 2 zavihani krili, na kateri se naslanjata bordirajoča voluti, noseči tabernakljev vrhnji videc. Sledi volutasti baldahin z jagnjetom in razpelom. Ves prostor med tabernakljem in podstavkom izpolnjuje škrlatna draperija, ki kipi iz tabernaklja. Nastavek nosijo 3 pari mogočnih gladkih stebrov s kompozitnimi kapiteli ter izredno bogato dekorirana kosa popolnega, razgibanega, ogredja. Med prvima paroma stebrov se nekaka pilastra završujeta s fantastično školjkovino. Med obema ogredjema je ovalen baldahin z usločenim čelom, obešeno draperijo ter bogatim školjkastim dekorjem in plamenastima vazama. Za baldahinom pa veže konkavno-konveksen lok oba kosa ogredja. Na ogredju sta zelo razgibani volutasti krili s oblike, noseči 2 angelčka, pred njima pa

klečita 2 zelo razgibana efeba s srcema v rokah. Atiko nosita 2 putta-atlanta, rastoča iz školjkovine ter na obeh koncih 2 preprosti voluti. Sledita kosa popolnega golšaste-ga ogredja z vazama, od katerih visita cvetni vrvici, ki ju drži putta, katera veže profilirana greda kilaste oblike s školjko na vrhu. V atiki je BO v izredno bogati gloriiji oblakov, angelčkov in žarkov. V glavni niši pod baldahinom je v srčastem izrezu pod oknom z naslikanim angeloma (upoštevan je ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ torej transparentni svetlobni učinek) čudodelna Marijina podoba. Marija stoji, oblečena v pokrov ter drži na levici enako oblečenega Jezusa. Srčasti izrez izžareva žarke, ob njem plavajo oblaki in glavice, zgoraj visi golob, spodaj pa stoji Marjeta s srcem v dvignjeni levici, desno od nje pa plava putto, ki s sužico ubija zmaja. Med stebroma ob strani dolbine sta kipa Joahima in Ane, nad obhodnima lokoma pa Leppolda in Henrika, Večesla ali Ožbalta? Kipi so nadnaravne velikosti, nad stranskima plavata angelčka, noseča zelo razgibani kartuši z napisom: PRIBEŽALIŠČE GREŠNIKOV in POMOČ KRISTJANOV. Polihromacija je dobra. Oltar je zelo kvalitetno, razkošno delo 3. četrtine 18. stol. in verjetno delo Mersija iz Rogatca. Oltar je bil obnovljen l. 1861 in 1888 (Anton But), ko je bila obnovljena vs-a oprava.

Stranska oltarja pri slavoloku sta pendanta. Imata: prizmatično leseno menzo z uničeno baročno karušo v sredini, prostorno razgibano predelo, sorazmerno visok nastavek, katerega nosita gladka stebra, ki sta v spodnji tretinji kanelirana in listnato završena, ob straneh pa nekaka pilastra s školjkasto konsolo na vrhu. Ušesi sta školjkasto-rokajski. Popolno golšasto ogredje se v sredini nadaljuje z usločenim frizom. Atika je sorazmerno visoka. Je atektonsko pojmovana. Kosa grede nosijo školjkaste konsole, veže pa usločeni votli lok, katerega poživljajo 3 razgibani putti, v temenu pa školjka. Polihromacija je dobra.

Levi oltar je posvečen Jederti, opatinji, ki stoji na oblakih in jo obleta-

vata 2 angelčka. Ob strani sta Apolonija in Lucija, na kosih ogredja 2 klečeča, napol oblečena efeba, v atični usločeno zaključeni niši pa Barbara s stolpom.

Desni oltar ima v sredini Andreja, ob strani Petra in Pavla, v atiki pa na oblakih napol klečečega Janeza Nepomuka z angelčkom, ki daje znak molčanja. Na vsakem oltarju sta 2 lepa rezljana istodobna svečnika. Vse figure in ornamentika so pozlačene, ostalo je svetlorjavo in zelenkasto marmorirano. Figuram s sorazmerno malo glavo, frfotajo obleke v vetru. Oba oltarja sta delo iste roke, toda ne istega mojstra kot glavni oltar. Čas nastanka je približno isti. Obnovljena sta bila 1861 in 1888 (Anton But).

Oltarja v obeh ladjinih krilih sta zelo bogata in zopet enaki deli. Njuna prizmatična kamenita menza ima balustra in kovano, baročno, vitičasto mrežo. Podstavek je izredno visok ter tvori ob straneh lastni arhitekturi obhodnih lokov. Tvorita jo 2 slopa, ki sta zgoraj obdeljena in okrašena z plitvo školjkovino ter trapecasto-volutasti lok z nastavkom. Tabernakelj je vkompniran v podstavek, je bel ter ga bordirata po 2 voluti, obdaja pa rdeča draperija, ki je ostanek prejšnega baldahina, ki je preje kronal tabernakelj. ~~Naxnxtanxixxtanixobhodovexaxlxka~~ Sedaj sta na obeh tabernakljih kipa obeh Src, ki sta novejša. Na notranji strani obhodovega loka napol klečita 2 oblečena keruba-svečonosca, ki pridržujeta draperijo. Nastavek nosita par uvitih in par gladkih stebrov ter 2 para balastrov, med katerimi je še bogata školjk-asta konsola. Vsi naštetni elementi nosijo zelo razgibano, golšasto, prekinjeno, popolno ogredje, katero v sredini povezuje usločeni friz, ki tvori na čelu temena voluto. Ob nastavku pada draperija. Nad golšama obeh ~~xxixtx~~ uvitih stebrov se oblukujeta krili, katerih široko čelno stran krasijo zelo bogata školjka. V osrednjem delu oltarja je visok, ozek, zasteklen paviljon, katerega krasijo na obeh volute z vazama na vrhu, teme školjka, vse skupaj pa lambrekinasti baldahin. Skoraj enako široko atiko zaključujeta bogati voluti s cvetnima vazama na spodnjih zavitkih, nosita pa 2 para pilastrov.,

med katerima sta 2 ppk niši s školjkastima zaključkoma in usločenim slemenom. Osrednji del atike zaključuje konkavno-konveksno speljana, profilirana greda s školjko na temenu. Ves oltar je ornamentalno zelo bogato okrašen ter mu obe krili in atiko bogato poživljajo puti.

Levi oltar: ima v menzi lesen, belo pobarvan kip Frančiška As. z r-ožnim vencem v sklenjenih rokah. V osrednjem delu je sedeči Peregrin, katerega blagoslavlja Kristus z Križa, na katerega je pribit le z nogami. Nad križem se kaže glorijski angelov. Ob strani sta Janez Krstnik in Hieronim, v atiki pa Jožef s poljubljačim ga otrokom. Lesena svečnika sta povprečna baročna izdelka.

Desni oltar: ima v menzi bel, lesen kip sv. Diminika ?, v srednjem delu stoji Vincencij Fererski pred enonožno mizico, z leve se mu prikazuje MB v sredi oblakov, glavic in žarkov. Ob strani stojita 2 menihi: Frančišek Serafinski in Pavel Puščavnik. V atiki je sedeči Anton z otrokom na knjigi, obdan od oblakov, glavic in žarkov. Obhodna loka tega oltarja krasita še 2 angela, eden z mrtvaško glavo, drugi z milnim balončkom, torej z znaki minljivosti. Svečnika sta lepa rokokojska izdelka. Oltarja sta bila obnovljena 1863 in 1888. Oltarja sta izdelka ene, toda drugačne roke od ostale oprave ter sta pri vsem bogastvu zelo jasno komponirana. Polihromacija je sivozelena in zlata. Tabernaklja sta verjetno mlajša, oltarja sama pa sta iz 3. četrtine 18. stol. Prižnica : je bogato baročno delo. Florisno je ovalne oblike z rahlim naklilom trilista. Podstavek je 2 krat konkavno usločen ter se končuje s školjkasto konzolo. Ograja ima spodaj klobaso, okrašeno s školjkovino in rozetami, katero krasijo 4 sedeče krščanske čednosti: vera, upanje, ljubezen in trdnost (stebler). Pod njimi so školjkaste volute, ki nosijo bogate različne obeske, viseče prosto okoli podstavka. Ograjo krasi 2 pp in 1 pdp relief, ki predstavlja ženo, bežečo pred z-majem, v katerega gobcu je že goli človek, v grad, kjer jo čaka vitez s ščitom; oblegovalce stolpa ščitov, nad katere so prišle strele (ta je letnica obnove 1861) ter končno svetilnik in ladja na morju,

v katero sekajo strele. Zadnjo steno prižnice krasijo lambrekini, volute, školjkovina in ob strani draperija. Lambrekiniasti baldahin iz popolnega ogredja, katerega krasí na čelni strani rokajska kartuša z reliefom Noetove barke in gobobom, tvori kupolo, na katere vrhu stoji Slg MB, obdana od žarkov, oblakov in glavíc, okoli nje pa kleče išče pomoči 5 zemljanov: xBalkinick bolnikov in revežev. Prižnica je istočasna z ostalo opravo, torej je iz začetka 3. četrtine 18. stol.

Orglje so delo Janačka iz Celja iz l. 1755. So krasno baročno delo, marmori-rane in pozlačene. Podstavek s školjkastima volutama ob vrhnjem robu nosi omaro, ki je tlorisno in višinsko razgibana. V srednjem delu stopa konkavno-konveksno v prostor in se dviga nad stranska zastora. Krili sta rokajski, na vrhu pa so kipi: Davida s harfo, angela trobentača in angela violinista. Spovednici sta zelo lepi in spredaj trikrat vzvalovljeni. Ta valovitev pa ni omejena samo na tloris, ampak tudi na naris. Delita se v 3 dele; katerih srednji-spovednikov - je bolj povdarjen. Delita jih pilastra, katere zgoraj zaključuje bogata školjkovina. Njuno čelo oblikuje baldahin, ki ga na straneh zaključujeta voluti, na katerih sedita angelčka. Voluti krasí akant, in ro-govi izobilja s cvetjem. Baldahin, ki stopa naprej s pomočjo 2 volut, krasí na čelni strani v temenu školjka, od katere visé izredno bogati festoni, medtem ko voluti nosita na spodnjih zavojih cvetni vazi. V baldahinu leve prižnice kleči Magdalena pred skalnatim ozadjem, nad njo pa plava golob; V baldahinu desne pa pred enakim ozadjem kesajoči se Peter, ki je obrnjen skoraj en face, medtem ko je Magdalena v 3/4 profilu. Ornamentika in figure so pozlačene, ostalo je temnorjavo pobarvano. Izdelava prižnic je kvalitetna, ohranjenost dobra. Obnovljene so bile l. 1863.

Vso našteto opravo sta v letih 1861-63 obnovila Zoratti in Barazutti. Križev pot iz l. 1863 je tiskana kopija po prof. Fortnerju iz Dunaja. Štirikrat po 6 klopi v ladji, 1 upognjena pod emporo ter 2 manjši korni (imata usločeno

naslonjalo, čelno stran pa krasita 2 pp dvignjeni polji, okrašeni z reliefom keliha) so baročne in isto delo kot one v Rogatcu. Čelne strani krasijo 2 pdp dvignjeni polji z bogato profilacijo in vitičevjem, na oglih so volute, na koncih posameznih klopí pa poševno žlebljene kroglice.

Krstilnik je skromen. Ima valjasto kamenito nogo, školjkast bazen, valjast lesení nastavek, katerega zaključujejo 4x klasicistične oglate volute, ki nosijo v sredini Jordansko skupino, na spodnjih 4 zavojih pa klasicistične piščalaste posode, na katere se navezuje 2 listni kiti, viseči od sredine navzven.

Vse vratnice v cerkvi so originalne, baročne, iz srede 18. stol.

V zakristiji je omara iz l. 1905., ohranjena pa je zanimiva klop-spovednica valovitega tlorisa, ki je bila istočasno komoda s 3 vratci.

V oratoriju je omeniti veliko baročno omaro z okroglo posnetimi ogli, zaključeno z bogato profiliranim zidcem ter z okovi iz jermenja in školjkovine.

Omara se deli v dva dela, enega nad drugim.

Oprema: Nasproti ^{žnice} ~~prinze~~ visi na ovalnem delu šopa vzbočena slika pp formata, opl, katere okvir krasí na sredini stranic školjkovina, ki je posebno bogato razvita na gornji stranici, kjer tvori ^{pravo} celo sliko. Slika predstavlja sv. Trojico, slavljenó od vseh svetnikov, ki so se zbrali na oblakih, spodaj levo svetnice, desno svetniki, nad njimi levo apostoli, desno Marija, Jožef, Janez Krstnik in zastopniki stare zaveze, še više mučenci in končno nebeška glorijska ⁴ poletavajočimi angeli. Na Katerininem kolesu je napis: A. ZEBEY PINX. 1761.

Lestenci: srednji je iz l. 1891, stranska košasta sta iz l. pol. 19. stol. in sta bila l. 1891. popravljena.

V zakristiji je eden čolničkov piščalast, baročen iz 18. stol. Kapsula za hostije je iz l. 1681 ter ima upodobljeno sonce z IHS v sredini ter z letnico 1681.

Krasen kelin je iz 3. četrtine, ciborij pa iz 2. četrtine 18. stol. V oratoriju so 1 rokokojski in 2 baročna svečnika, vsi so leseni. Ena mašnih garnitur je vezana z zlatom, ostalo je vse bp.

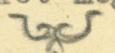
Zvonika: V desnem zvoniku vodijo stopnice na emporo, v levem pa polžaste stopnice na podstrešje. V levem zvoniku visita 2 zvonova,. Večji ima napis zgoraj: CHRISTUS JESUS EST VERUS IN PACE ET DEUS HOMINUS FACTUS EST in spodaj PETER ZWELFF IN GRAZ HAT MICH GOSSEN ANNO 1669. Krasi ga fruktonska ornamentika, reliefi Deizisne skupine (ostali so uničeni) ter posamezni pasovi. Zaliti zvon je iz filiške sv. Miklavža v Lembergu. Drugi manjši zvon je brez vsake letnice ali napisa, je pa iz l. 1948.

Podstrešje: Omen^{tani}~~it~~ desni zvonik dokazuje, da je še od prejšnje cerkve sv. Marjete. Ker na vzhodni steni ne kaže sledov strešnega slemena in ker ima na sedanjem podstrešju ohranjene zvonove line, to dokazuje, da je bila prejšnja cerkev mnogo nižja in tudi mnogo manjša od sedanje.

Zvonik je bil prvotno nižji za 2 etaži. Na splošno se ga lahko postavi v 17. stol., (morda še v 16.), vendar nima nobene line intaktno ohranjene. Ometam zapadna stena levega zvonika dokazuje, da je bil strešni zaključek sedanje cerkve tukaj prvotno drugačen. Sicer je vsa gradnja in vse obokanje kamenito.

Resume: Na mestu sedanje cerkve je stala cerkev sv. Marjete, ki je bila podružnica Lamberga. Ta cerkev je imela 3 zvonove (katerih eden je bil l. 1487. vlit v Benetkah) in stranski oltar, posvečen MB., Od leta 1738. se je kraj imenoval "Nedeliše", a se je to ime po l. 1848 izgubilo in je ostaloxx le Sladka gora ali Monte dulcis. Božja pot se je začela l. 1738. in 1741. je bila ustanovljena bratovščina Brezmadeža Spočete pri stranskem oltarju. Zaradi silnega konkurza je leंबरški župnik Janez Mikec dal staro cerkev pod-

reti (razen zvonika) ter med leti 1744 in 1754 postaviti sedanjo cerkev, pri čemer so stari zvonik dvignili za 2 etaži. Ker ima ta zvonik v zvonici razidano okno proti jugu, (ppk), je jasno, da je bila stara cerkev pravilno orientirana, sedanja pa je postavljena skoraj pravokotno nanjo. V stropu zvonice je ohranjena luknja za zvonovo vrv (bilo jih je gotovo več), kar dokazuje, da ni služila za zakristijo, ampak da je služila kot vhodna veža. Sedaj je v tem ^{zvo}kniku nameščena ura. Kakršna je bila cerkev zgrajena, taka je še danes, ker ni doživljala nobenih predelav.

Okolica: Cerkev obdaja ovalno obzidje, ki ~~je~~ parapetno obdaja njen plato. Podpira ga 8 opornikov ter je proti jugu visoko do 8 m. Na plato vodijo stopnice z juga iz ca 1840. in s severa (prihajajo iz vzhoda) ter zapada. Na četih jih krasijo slopi s pinjami na vrhu. Severozapadno stran platoja zapira nadstropno župnišče, ki je 6 x 3 osno poslopje s šatorasto streho, ki pa učinkuje proti jugu kot mogočna dvonadstropna stavba. V njeni osi teče skozi celo stavbo v obeh etažah hodnika s 6 oprogami, vključenimi z volutastimi "konsolami", z oboki in kapastimi oboki. Župnišče je enotne gradnje iz časa Mikeca ter je pred prenosom župnije iz Lemberga na Sladko goro l. 1786. služilo kot duhovniška hiša. Obnovljeno je bilo l. 1849. Veliko gospodarsko poslopje ima nad kletnim portalom napis: TINTAE MALIS ERAT JOSEPHO CONDERE PETRITSCH/ SED PETRA CUNCTA PETENS VIRGO MARIA MIHI. (ANNO 1794). Gospodarsko poslopje je v južnem delu dvignjeno v nadstropje ter je služilo kot kaplanija. To je bilo l. 1849. Ostali gospodarski poslopji sta iz let 1802 in 1813 (veliko nadstropno poslopje pri drugem ribniku). Šola je bila zgrajena l. 1853-54 ter predelana v sedanjo obliko 1896. Kapela pred šolo, kjer so se sprejemali romarji je bila postavljena l. 1854 ter ima kip LMB od Antona Pavliča iz l. 1894. Ima stolpič in ladjo. V času gradnje cerkve so bile v vasi le 3 lesene koče, torej je vas nastala šele zaradi božje poti.

Konservatorske opombe: Cerkev je v redovno vzdrževana.

Ostalo: Leta 1854. je cerkev izdala božjepotne podobice s sliko Sladke gore v bakrorezu.

Opombe:

J. Curk: Celjska topografija (Šentjur), rkp. str. 91 -96, zapiski 1960.

V zbelovskem urbariju pribl. iz l. 1580 se imenuje cerkev sv. Katarine ali Nedelišče (Nedelisch). Ta sv. Katarina ni podružnica kosteljska, kakor bi sklepali iz zgoraj navedenih vasi, ampak župnijska cerkev sladkogorska.

dr. Auguštin Stegenšek: O Veliki Nedelji in podobnih krajevnih imenih. ČZN. V. 1908. str. 25.

Jelovškove freske očiščene :korna partija P.Železnik in prezbiterij Mole. Moč na razlika v jasnosti, v kornem delu ohranjena patina, v Moletovem ne. Odstranjene so bile prslikave sr.19.stol. V kupoli prezbiterija sta se izpod prslikave pokazali cerkev v Lemberku in sladkogorska še v teku gradnje, deloma brez strehe, gledana od strani župnišča.

Stele, XXVIA, 3.10.1960, str.67